

عنوان :

آسیب های فضای مجازی در ایجاد اختلاف میان والدین و فرزندان

سهیلا مهدی پور - فاطمه رامش - آذر کرمی نیا - سمیرا سیفی

چکیده

در گذشته ارتباطات از نوع کلامی یا به صورت رو در رو و یا در قالب نامه و نوشتاری بود. امروزه ارتباطات شکل دیگری به خود گرفته و علاوه بر کلامی به غیرکلامی نیز تبدیل شده است. عصر حاضر، عصر گسترش ارتباطات و انتقال مفاهیم و فرهنگ‌ها است. در گذشته ارتباطات از نوعی واقعی و در فضای واقعی صورت می‌گرفته است. اما امروزه ارتباطات علاوه بر فضای واقعی در فضای مجازی بدون هیچ گونه ارتباط رودرویی صورت می‌گیرد. ظهور تکنولوژی‌های نوین ارتباطی در عصر حاضر به همراه تحولاتی که در فضای مجازی بوجود آمده است، بر خانواده بسیار تأثیر گذاشته و برخی از کارکردهای خانواده را دچار اختلال کرده است. از زمانی که اینترنت وارد فضای زندگی انسان شده تا به امروز، علی‌رغم تمام محاسن و مزایای آن، یکسری دغدغه‌ها و نگرانی‌ها را بر خانواده‌ها تحمیل نموده است. به دلیل ویژگی‌های خاص فضای مجازی و نو بودن این پدیده، بسیاری از والدین فرصت، امکان و یا توان کافی برای شناخت دقیق این فضا و کاربردهای آن را بدست نیاورده‌اند. عدم آشنایی والدین با این فضا و در مقابل استفاده روزمره فرزندان و حتی کودکان از این فضا باعث شده است که یک فضای خصوصی و محرمانه در داخل خانه برای فرزندان ایجاد شود و آن‌ها بدون دغدغه و بدون احساس وجود ناظر بیرونی به سایت‌های مختلف در این فضا دسترسی یافته و بعضاً به دلیل ویژگی‌های سنی و شخصیتی و کنجکاوی‌های خود متأثر از فضاهای ناسالم موجود در اینترنت گردند. فضای مجازی از طریق تغییر در رفتار، عقاید و رفتارهای اجتماعی فرزندان سبب اختلاف میان والدین و فرزندان شده که همین اختلاف باعث ایجاد آسیب‌های اخلاقی اعتقادی و اجتماعی برای فرزندان می‌شود. در این تحقیق سعی کرده‌ایم که به بررسی این مسأله بپردازیم که چگونه فضای مجازی باعث ایجاد اختلاف میان والدین و فرزندان می‌شود و چگونه این اختلاف باعث آسیب‌هایی بر فرزندان می‌شود.

کلید واژه‌ها: فضای مجازی، آسیب‌های اجتماعی، شبکه‌های اجتماعی.

مقدمه

دین مقدس اسلام بر نهاد خانواده به عنوان مهمترین رکن اجتماع تأکید بسیاری کرده است؛ زیرا با حفظ نهاد خانواده، کل جامعه سالم و به دور از هر گونه مرض جسمی و روحی خواهد ماند. در گذشته خانواده‌ها کمتر در معرض آسیب بودند. اما امروزه با پیشرفت تکنولوژی و ارتباطات، خانواده‌ها در معرض آسیب‌های متعدد و بی‌شماری قرار گرفته‌اند. به گونه‌ای که اگر والدین مواظب این آسیب‌ها نباشند، خانواده‌ایی که تشکیل داده‌اند به نابودی کشیده خواهد شد. اما اگر والدین بر فرزندان و فضای موجود بر آن‌ها حاکم و ناظر باشند تا حد زیادی می‌توانند از این آسیب‌ها جلوگیری کنند. امروزه فضای مجازی نسل جدیدی از فضای روابط اجتماعی هستند که با اینکه عمر خیلی زیادی ندارند، توانسته‌اند به خوبی در زندگی مردم جا باز کنند. مردم بسیاری در سنین مختلف و از گروه‌های اجتماعی متفاوت در فضای مجازی کنار هم آمده‌اند و از فاصله‌های بسیار دور در دنیای واقعی، از این طریق با هم ارتباط برقرار می‌کنند. امروزه روش‌های ارتباطی با دیگران از طریق اینترنت افزایش یافته است. یکی از کاربردهای اینترنت برقراری ارتباط اجتماعی با دیگران است. پست الکترونیک، پیام‌های کوتاه، چت روم‌ها، وب پایگاه‌ها و بازی‌ها، روش‌هایی برای گسترش و حفظ روابط اجتماعی شده‌اند.

فضای مجازی از طریق تغییراتی که در افکار، عقاید و روابط اجتماعی فرزندان بوجود آورده سبب ایجاد اختلاف میان والدین و فرزندان شده و نتیجه این اختلافات آسیب‌هایی است که در ابعاد مختلفی مانند اخلاقی، اعتقادی و اجتماعی دامن گیر فرزندان شده است.

فضای مجازی از طریق تغییر در اخلاق فرزندان مانند ترویج حس استقلال طلبی در فرزندان، ترویج رفتارهای بی ادبانه، ترویج تند خویی و ... می‌تواند باعث ایجاد اختلاف میان والدین و فرزندان شود. همچنین فضای مجازی با تغییر در اعتقاد فرزندان و کم‌رنگ کردن مسائل دینی و همچنین

با تغییر در رفتارهای اجتماعی همچون تمایل به سمت ارتباطات نامتعارف، عادی جلوه دان روابط جنسی چه قبل از ازدواج و چه بعد از آن، ترویج مد گرایی و مصرف گرایی باعث ایجاد اختلاف میان والدین و فرزندان شده است؛ زیرا بسیاری از والدین تاب و تحمل چنین رفتارهایی را از سوی فرزندان نشان ندارند نتیجه ی این اختلاف بروز آسیب هایی در بعد اخلاقی، اعتقادی و اجتماعی در میان خانواده ها است.

بسیاری از همین علل رابطه ی متقابل با آسیب هایی ناشی از اختلاف دارند. مثلاً گرایی به روابط نامتعارف، خود یک علت است برای ایجاد اختلاف میان والدین و فرزندان و همین امر می تواند در بحث آسیب ها به عنوان، یک نوع آسیب ذکر شود که در اثر اختلاف میان والدین و فرزندان به وجود می آید.

به عبارتی همین علت خود باعث افزایش این نوع ارتباطات نامتعارف میان فرزندان با دیگران می شود.

آسیب های فردی ناشی از اختلاف میان والدین و فرزندان توسط فضای مجازی

امروزه علم و تکنولوژی پیشرفت زیادی داشته است. یکی از این ابعادی که پیشرفت زیادی داشته است، ارتباطات است. در گذشته ارتباطات در فضای واقعی و رو در رو بود. اما امروزه اکثراً ارتباطات به صورت مجازی اتفاق می افتد. فضای مجازی می تواند دارای تأثیرات مثبت و منفی باشد. آنچه امروزه بیشتر نمود دارد تأثیرات منفی فضای مجازی است. بیشتر این تأثیر بر خانواده ها است. امروزه فرزندان یک خانواده کاربران اصلی فضای مجازی را تشکیل می دهند. فرزندان بعد از مدرسه بیشتر زمان خود را در فضای مجازی و شبکه های اجتماعی و اینترنت سپری می کنند. فضای مجازی از طریق تغییر در افکار، اعتقادات، رفتار، فرهنگ و ... سبب ایجاد اختلاف میان والدین و فرزندان شده است، همین اختلافات میان والدین و فرزندان در مرحله ی بعد سبب آسیب های بر خود، فرزندان و جامعه شده است. در این فصل سعی ما بر آن است تا به بررسی آسیب هایی که ناشی از اختلافات میان والدین و فرزندان است بپردازیم. در فصل گذشته ما به بررسی نقش فضای مجازی در ایجاد اختلاف میان والدین و فرزندان پرداختیم و بیان کردیم که فضای مجازی چگونه و از چه طریقی باعث ایجاد اختلاف میان والدین و فرزندان می شود. در این فصل ما به بررسی آسیب های ناشی از همان اختلاف می پردازیم. به عبارتی بیان می کنیم که چه آسیب هایی در اثر این اختلافات بر فرزندان و جامعه وارد می شود. ما این آسیب ها را در بعد فردی و اجتماعی مورد بحث و بررسی قرار می دهیم. ابتدا آسیب های فردی را مطرح می کنیم و سپس آسیب های اجتماعی. آسیب های فردی عبارتند از:

پیشنهادهای تحقیق

- با توجه به اینکه بیشتر استفاده کنندگان از فضای مجازی فرزندان هستند و بیشتر فرزندان نوجوانان و جوانان هستند، فرهنگ سازی برای کاهش پیامدهای آن ضروری است. لذا اطلاع رسانی، آموزش نحوه استفاده صحیح از این فناوری می تواند مؤثر واقع گردد.
- برگزاری جلسات آموزشی از سوی مصادر امور فرهنگی در شهرستان ها به منظور آشنا نمودن و اطلاع رسانی به والدین در مورد فنآوری های جدید به ویژه اینترنت و شبکه های اجتماعی مجازی.
- تامین روابط عاطفی و اجتماعی فرزندان توسط والدین و شیوه برخورد صحیح و منطقی با فرزندان هنگام استفاده از فضای مجازی . تا فرزندان در صورت بروز هرگونه مشکل ناشی از این فضا به والدین خود پناه برده نه اینکه از آن ها فرار کنند.
- آگاهی دادن به والدین در خصوص خطراتی که فضای مجازی برای ارتباطات آن ها با فرزندانیشان ایجاد می کند.
- برگزاری کلاس های آموزشی در مدارس جهت آگاهی دادن به نوجوانان و جوانان در مورد مزایا و معایب فناوری های جدید و نحوه ی استفاده صحیح از آن ها.
- تشویق به شرکت در فعالیت های اجتماعی و تقویت این گونه رفتارها توسط والدین.
- وضع قوانین سختگیرانه تر جهت برخورد با مجرمان جرایم اینترنتی و اجرایی نمودن این قوانین.
- آگاهی و هوشیاری بیشتر پلیس سایبری در مورد انواع جدید جرایم رایانه ای و اقدام در جهت ناکارآمد کردن دسیسه های دشمنان در این زمینه .

- پخش آگهی های آموزنده از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در رادیو و تلویزیون در جهت افزایش آگاهی خانواده ها در خصوص خطرات ناشی از اینترنت.
- گذراندن اوقات بیشتری با فرزندان در فضای بیرون از خانه به طوری که فرزندان از نظر عاطفی، احساس خلأ نکنند و جهت جبران این کمبود به فضای مجازی پناه نبرند.
- پخش برنامه های کوتاه آموزشی درباره مزایا و معایب اینترنت از زبان ورزشکاران و هنرمندان محبوبی که عموماً جوانان آن ها را الگوی خود قرار می دهند.
- طراحی بازی های رایانه ای به گونه ای که در آن ها انواع خطرات موجود در فضای مجازی و راهکارهای جهت آشنایی و مقابله با آن ها تعبیه شده است.
- طراحی و تدوین بخشی در کتاب های درسی در ارتباط با آشنایی دانش آموزان با فناوری های جدید، اینترنت و خطرات بالقوه آن ها.
- ساخت و پخش فیلم ها و سریال هایی با موضوع اینترنت و مزایا و معایب آن.
- استفاده از آموزه های دینی از جمله امر به معروف و نهی از منکر به عنوان نوعی کنترل اجتماعی توسط هر شخص.
- هنجار سازی های مثبت و ترویج فرهنگ استفاده از اینترنت و فضای مجازی .

فهرست منابع

• قرآن کریم

- (۱) ابن بابویه القمی، ابوجعفر محمد بن علی بن الحسین، من لایحضره الفقیه، علی اکبر غفاری، ج ۴، قم: جماعه المدرسین، ۱۳۰۴.
- (۲) احمدی، حبیب، جامعه شناسی انحراف، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی، ۱۳۹۶.
- (۳) اکبری، ابوالقاسم و اکبری، مینا، آسیب شناسی اجتماعی، تهران: رشد و توسعه، ۱۳۹۰.
- (۴) بهرامی، صمد، فصلنامه دجالواره، تهران: مرکز تولید اندیشه و پاسخ گویی سازمان بسیج مستضعفین، ۱۳۹۵.
- (۵) پاک نهاد، محسن، فضای مجازی جاذبه ها و آسیب ها، چاپ اول، تهران: کتاب کسرا، ۱۳۹۵.
- (۶) پاینده، ابوالقاسم، نهج الفصاحه، چاپ اول، قم: سازمان انتشارات جاویدان، ۱۳۲۴.
- (۷) پوریانی، مقداد و پوریانی، مسلم، نظارت بر فرزندان در فضای مجازی، تهران: پشتیبان، ۱۳۹۵.
- (۸) حرعاملی، محمد حسین، وسایل الشیعه، محمد رضا ضمیری، ج ۱۶، چاپ اول، قم: مؤسسه آل بیت - علیهم السلام - ۱۳۸۷.
- (۹) خداقلی، زهرا، جرایم رایانه ای، تهران: آریان، ۱۳۸۲.
- (۱۰) رحیمی، عباس، خانواده موفق، تهران: جمال، ۱۳۹۴.
- (۱۱) سلیمی، سعید، محمد نژاد، حسن و کربلایی تاج الدین، محمد، فضای مجازی و شبکه های اجتماعی، چاپ اول، تهران: پشتیبان، ۱۳۹۵.

- (۱۲) سیاح طاهری، محمد حسین، چینی فروشان، مسعود و محمدزاده، ندا، حقیقت مجازی، تهران: مرکز ملی فضای مجازی، ۱۳۹۵.
- (۱۳) صادقیان، محمد و رحمتی، وحید، تأثیر امنیت روانی در خانواده، تهران: قانون یاد، ۱۳۹۵.
- (۱۴) صادقیان، محمد و رحمتی، وحید، روانشناسی خانواده، تهران: آوای نور، ۱۳۹۶.
- (۱۵) طباطبایی، محمد حسین، تفسیر المیزان، محمد باقر موسوی همدانی، ج ۱۶، قم: بیتا، ۱۳۵۰.
- (۱۶) فرحبخش، کیومرث و خبازی راوندی، محمد رضا، شبکه های مجازی و خانواده، چاپ دوم، کاشان: مرسل، ۱۳۹۵.
- (۱۷) محمدی ریشه‌ری، محمد، میزان الحکمه، حمید رضا شیخی، ج ۱۰، چاپ اول، قم: دار الحدیث، ۱۳۷۷.
- (۱۸) محمدی نیا، لیلا، یعقوبی، مریم و کلاهدوزان، اکبر، اضطراب بر مبنای آیات قرآن کریم و مدیریت آن با رویکرد آرامش بخشی، تهران: مدیریت اطلاعات سلامت، ۱۳۹۰.
- (۱۹) مرشدی زاد، علی، ظرفیت های فرا روی جهان اسلام در فضای مجازی، چاپ اول، تهران: پژوهشگاه فرهنگ و ارتباطات، ۱۳۹۲.
- (۲۰) مشکینی، علی، المصباح المنیر، قم: نشر هادی، ۱۳۷۰.
- (۲۱) مطهری، مرتضی، امدادهای غیبی در زندگی بشر، تهران: صدرا، ۱۳۷۹.
- (۲۲) _____، مجموعه آثار، ج ۲۲، تهران: صدرا، ۱۳۸۵.
- (۲۳) معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، ج ۱، چاپ دوم، تهران: امیر کبیر، ۱۳۸۴.
- (۲۴) مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، ج ۱۶، قم: دارالکتب اسلامی، ۱۳۸۲.

۲۵) منطقی، مرتضی، راهنمایی والدین در استفاده فرزندان از فن آوری های ارتباطی
جدید، تهران: عابر، ۱۳۸۶.

۲۶) نصیری، معصومه، اخلاق در فضای مجازی، تهران: پشتیبان، ۱۳۹۶.

۲۷) یاسمی نژاد، عرفان، آزادی، اکرم و امویی، محمد رضا، فضای مجازی، امنیت اجتماعی،
راهبردها و استراتژی ها، همایش ملی صنایع فرهنگی و نقش آن در توسعه پایدار، ۱۳۹۱.

۲۸) رحیمی، محمد، عوامل اجتماعی مؤثر در شکاف نسلی، پایان نامه کارشناسی ارشد
جامعه شناسی، دانشگاه آزاد واحد تهران، ۱۳۹۰.

۲۹) بیماری های روانی <http://zoomit.ir>

۳۰) زنجانی زاده، هما، بررسی تأثیر اینترنت بر ارزش های خانواده در بین دانش آموزان،

مجله انجمن جامعه شناسی ایران، دوره ششم، شماره ۲، تهران، ۱۳۸۴.